

Balkanlarda Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğrenimi ve Kültürel Öğeler: Balkan Saati Programı¹

İrem TAY²

Bahar DOĞAN KAHTALI³

Öz

Bu çalışmanın amacı, TRT Türk kanalında yayınlanan Balkan Saati programı aracılığıyla Türkçeyi yabancı dil olarak Balkanlarda öğrenenlerin Türkçeyi öğrenme biçimlerini incelemek ve Balkanlardaki kültürel öğeleri sınıflandırmaktır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modelinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde ise içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında TRT Türk kanalında yayınlanan Balkan Saati programının 26 bölümü ele alınmıştır. İzlenen bu bölümler ilk olarak ülkelere göre sınıflandırılmıştır. Programın izlenen bölümleri kapsamında Kuzey Makedonya, Kosova, Arnavutluk, Karadağ, Sırbistan, Bosna Hersek, Romanya ve Macaristan özelinde şehirler dikkate alınarak kültürel öğeler incelenmiştir. İncelemeler doğrultusunda “Mekânlar, Yemekler, Kıyafetler, Şarkılar ve Türküler, Şairler ve Yazarlar, Deyim, Atasözü ve Özlü Sözler, Örf ve Adetler” başlıklarında kodlanmıştır. Programın ilgili bölümlerinde Türkçe öğrenen kişilerin Türkçeyi öğrenme durumlarının da kaydı alınıp kodlar verilerek yazıya geçirilmiştir. Çalışma sonucunda, bireylerin televizyondaki dizi ve filmler aracılığıyla Türkçe öğrenme sürecine girdiği görülmek ile birlikte Balkanlarda bulunan Türkçe kurslarının da Türkçe öğrenme sürecini kolaylaştırdığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Türkiye’ye üniversite okumak için YTB bursu aracılığı ile gelen öğrencilerin daha sonrasında ülkelerine dönerek öğrendiklerini uyguladıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Balkanlar, yabancılara Türkçe öğretimi, Balkan saati programı, TRT Türk.*

¹ Bu çalışma II. Uluslararası Balkanlarda Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretim Görevlisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, TÖMER, irem.tay1998@gmail.com
ORCID:0000-0002-7220-5326

³ Doç. Dr. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, bahar.dogan@inonu.edu.tr,
ORCID: 0000-0001-6184-2306

Kaynak gösterme: Tay, İ. ve Doğan Kahtalı, B. (2024). Balkanlarda Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi ve kültürel öğeler: Balkan saati programı. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 9(1), 129-158.

Geliş tarihi: 21.02.2024 – Kabul tarihi: 25.03.2024 DOI: 10.17932/IAU.TOMER.2016.019/tomer_v09i105

Learning Turkish As A Foreign Language And Cultural Elements In The Balkans: Tv Program Of Balkan Hour

Abstract

The aim of this study is to examine how people learning Turkish as a foreign language in the Balkans learn Turkish through the Balkan Hour program broadcast on TRT Türk channel and to classify the cultural elements in the Balkans. In this study, content analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Within the scope of the study, 26 episodes of the Balkan Hour program broadcast on TRT Türk channel were analyzed. These chapters are first categorized by country. Within the scope of the watched episodes of the program, cultural elements were examined by considering the cities in North Macedonia, Kosovo, Albania, Montenegro, Serbia, Bosnia and Herzegovina, Romania and Hungary. In line with the analyzes, it was coded under the headings of “Places, Food, Clothes, Songs and Folk Songs, Poets and Writers, Idioms, Proverbs and Sayings, Customs and Traditions”. In the relevant sections of the program, the Turkish learning status of the Turkish learners was also recorded and written down by giving codes. As a result of the study, it was determined that individuals start learning Turkish through TV series and movies, and that Turkish courses in the Balkans also facilitate the process of learning Turkish. In addition, it was observed that students who came to Turkey to study at university through YTB scholarships returned to their home countries and applied what they had learned. Although the borders are different today, it has been determined that there are many Ottoman historical sites in the Balkan states and that there are common cultural elements arising from common historical consciousness.

Keywords: *Balkans, learning Turkish to foreigners, Balkan hour program, TRT Turkish.*

Giriş

Balkan coğrafyası, Türk medeniyeti ile kültürel birliğin ve tarihî bağların söz konusu olduğu bir coğrafyadır. Geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bu coğrafyada çeşitli etnik gruplar bir arada yaşamaktadır. Eski çağlardan bu yana farklı medeniyetler Balkan coğrafyasından geçmişlerdir. Balkan coğrafyasından geçerken farklı toplumlar izlerini de bırakmışlardır. Bu farklı toplumlardan kalan izler bugün Balkanların yapısını meydana getirmiştir. “*Türkler Balkanlar’a ismini vermiştir.*” (Oruç, 2011: 14). Balkanlardaki daimî ilişkiler ise Osmanlı’nın gelmesi ile kurulmuştur (İsen, 1997).

Osmanlı Devleti, Balkan topraklarını fethetmeye başladığı andan itibaren Anadolu’da yaşayan Türk ailelerini bu coğrafyaya getirmeye başlamıştır (Şahin, 2001). Uygulanan fetih politikasının bir sonucu olarak da Türkler, Balkanlarda kültürel olarak var olmaya başlamıştır (Sander, 1989). Balkanlarda yaşayan insanlar kendi kültürleri ile Türk kültürünü birleştirerek zengin bir oluşum yaratmıştır (Ortaylı, 2006). Kıyafetler, yiyecekler, özlü sözler, mimariler, düğünler, cenaze törenleri, misafir ağırlama gibi çeşitli kültürel yapılar birbiri ile etkileşime girerek günümüze kadar gelmiştir. Osmanlı kültürel yapısı ile birlikte bölgede camiler, yollar, köprüler, medreseler, çeşmeler de yaparak bölgeyi geliştirmeye çalışmıştır (Tikici, Karatepe ve Erdem, 2009). Bu kültürel yapı hiç şüphesiz birçok tarihî eserin de günümüze kadar gelmesini sağlamıştır. Türkiye İş Birliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) kültürel değere sahip ülkeler arasında kamu diplomasisi kurarak ortak değerleri koruma politikasını Balkanlar’da da göstermiştir (Sancak, 2022).

TİKA ile birlikte Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları (YTB) da bu noktada öne çıkan kurumlardandır. YTB, Balkan coğrafyasında yaşayan bireylere çeşitli burslar aracılığıyla Türkiye’de eğitim imkânı sunmaktadır. YTB ayrıca farklı kurumlarca düzenlenen alanı ile ilgili organizasyonlara da katılmaktadır. Bu organizasyonlara faaliyet raporlarında da değinmektedir. Örneğin, 2013 yılı faaliyet raporu incelendiğinde 16-18 Mayıs tarihlerinde düzenlenen “*Balkan Ülkeleri Gençlik Forumu*”nu desteklediği görülmüştür (2013 Faaliyet Raporu: 37). YTB bu faaliyetleriyle Türkiye’ye gelen öğrencileri buluşturarak sosyal ve kültürel temeller oluşturmaya çalışmaktadır.

Yine Türkiye Radyo Televizyon (TRT) kurulu da bu noktada öne çıkan paydaş kurumlardan biridir. TRT aracılığıyla da dünya genelinde Türkiye ve Türkçe kendine yer bulabilmiştir(<https://www.trt.net.tr/kurumsal/trtnin-hikayesi>). TRT diziler, haberler, yarışma vb. programlar aracılığıyla Balkan coğrafyasında aktif bir şekilde rol oynamaktadır.

Dil, milletlerin kültürel birikimlerini aktarma görevi üstlenen bir yapıdır (Küçük ve Erbaş, 2022). Bu kültürel birikimi aktarma ana dilinde olduğu gibi yabancı bir dilde de geçerlidir. Yabancı bir dilin öğretimi gerçekleştirilirken hedef dilin kültürü de önem arz etmektedir. Dil öğretimi tek boyutlu olarak ele alınmamalıdır, kültürel yapı da bu noktada önemlidir. Yabancı dil öğretimi yapılırken aynı zamanda kültürel etkileşim de gerçekleştirilmiş olunur (Brown, 2007). Dilin konuşulduğu ülkenin gelenek ve görenekleri, yiyecekleri, özlü sözleri o toplumun dilini de etkilemektedir. Bu sebeple dil öğretimine bir bütün hâlinde bakılıp bu hâliyle öğrencilere kazandırılmasının daha etkili olabileceği düşünülmektedir. “*Yabancı dil öğretiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma dil becerilerinin yanı sıra kültür öğretimi de bir beceri olarak öne çıkmaktadır.*” (Kramsch, 1993: 1). Bu sebeptendir ki dili kültürden bağımsız olarak ele alamayız. Balkanlar ise ortak kültürel öğeleri içinde barındıran bir yapı olması sebebiyle önemli görülmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi faaliyetleri günümüzde de çeşitli yollarla gerçekleştirilmektedir. Kitle iletişim araçları bu noktada öne çıkan yollardan biridir. Hem göze hem kulağa hitap eden kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon sayesinde bireyler bir topluma ait kültürel öğeleri gözlemlene fırsatı yakalamaktadır. Öğretmen dersin amaçları çerçevesinde öğrencilerine dizi/film/reklam/animasyon gibi birçok seçeneği hem kültür öğretiminde hem de dil öğretiminde sunabilir. Yapılan çalışmada da Balkan Saati programı aracılığıyla Balkanlardaki kültürel yapıyı incelemek ve orada Türkçe öğrenenlerin Türkçe öğrenme süreçlerini nasıl gerçekleştirdiğini belirlemek hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Kuzey Makedonya’da yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?
2. Kosova’da yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?

3. Arnavutluk'ta yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?
4. Karadağ'da yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?
5. Sırbistan'da yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?
6. Bosna Hersek'te yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?
7. Romanya'da yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?
8. Macaristan'da yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğrenilmiştir ve Türk kültürü unsurları nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma kapsamında, TRT Türk kanalında yayınlanan Balkan Saati programındaki kültürel öğeleri (unsurları) kodlamak ve Türkçe konuşan kişilerin Türkçe öğrenim süreçlerini incelemek amaçlandığı için nitel araştırma yönteminden durum çalışmasına yer verilmiştir. Durum çalışmaları yapılırken önceden belirlenen konu ile ilgili veri toplamak amaçlanır (Zainal, 2007). Var olan bir durumu ortaya koyması sebebiyle durum çalışması tercih edilmiştir.

Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynağı olarak 17 Mayıs 2022 tarihinde TRT Türk kanalında yayınlanmaya başlayan Balkan Saati programının 26 bölümü yani tamamı kullanılmıştır. Çünkü Balkan coğrafyasında hem gezilen şehirleri detaylı bir şekilde incelemek hem de bireylerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenme süreçlerini detaylı bir şekilde görmek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında bu programın seçilmesinde hem Balkanlarda Türkçe öğretimine yer veriyor olması hem de kültürel öğelerin program aracılığıyla izleyicilerle buluşması etkili olmuştur. Bu sebeple, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede amaç, araştırmacı tarafından belirlenen ölçütlere uygun durumların araştırmaya dâhil edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde ilk olarak Balkan Saati programının 26 bölümü indirilmiş, izlendikten sonra kültürel öğeler için başlıklar belirlenmiştir. Bu başlıkların belirlenme sebebi, izlenen bölümlerde bu başlıklarla ilişkili ifadelerin olmasıdır. Ardından her bir başlığa uygun kültürel öğeler, ilgili başlığın altına yazılmıştır. Bu başlıklar *Mekânlar, Yemekler, Kıyafetler, Şarkılar ve Türküler, Şairler ve Yazarlar, Deyim-Atasözü ve Özlü Sözler, Örf ve Adetler* şeklindedir. Bölümlerde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin konuşmaları da bölüm akışı dikkate alınarak kodlanmıştır (K1, K2...). Türkçe öğrenme süreçlerinden bahsettikleri kısım yazıya geçirilerek aktarılmıştır. 26 bölüm aracılığıyla 43 kişinin Türkçeyi öğrenme biçimlerine yer verilmiştir.

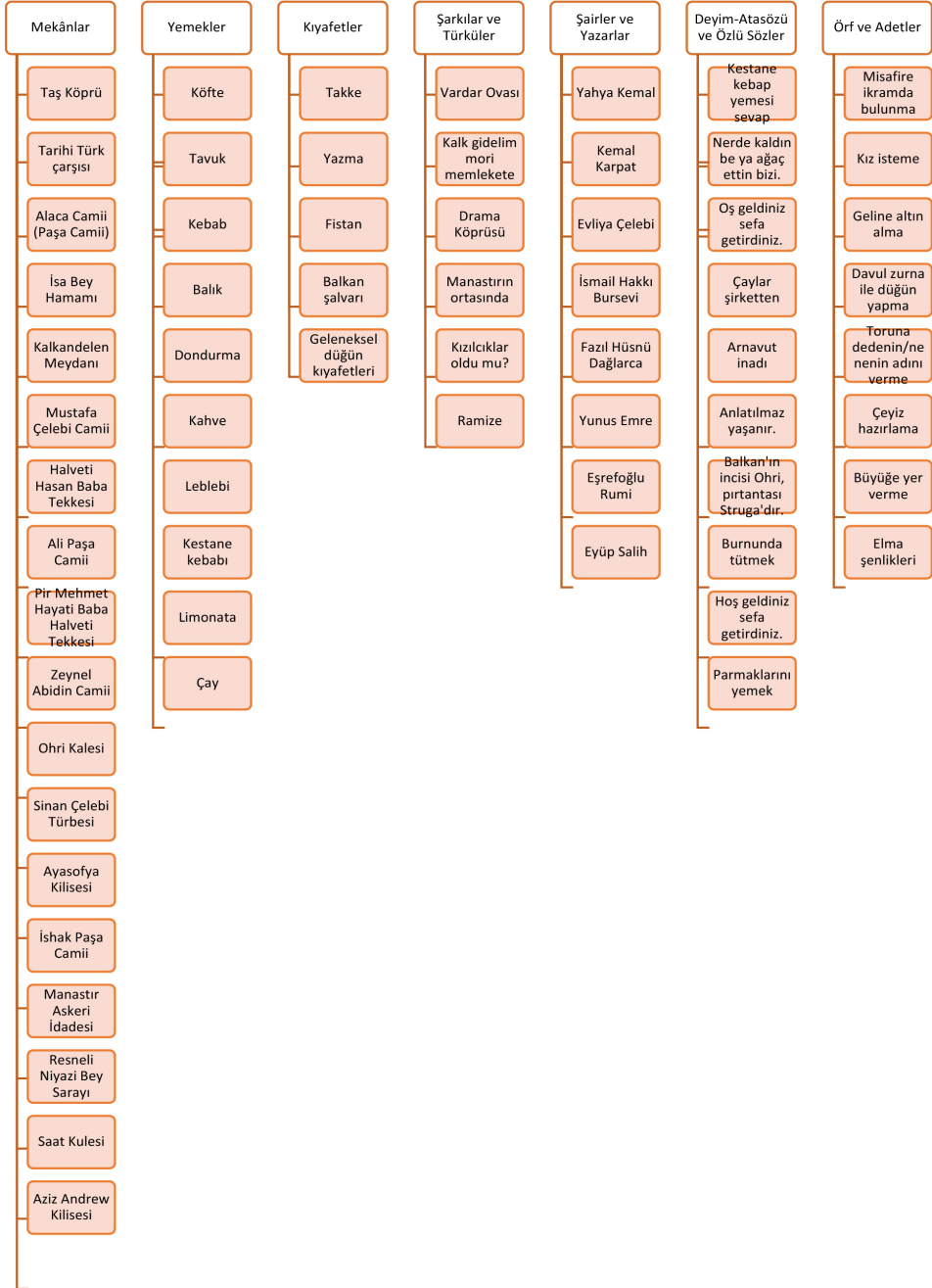
Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde hem betimsel analiz tekniği hem de içerik analizi kullanılmıştır. Kültürel öğeler için başlangıçta araştırmacılar tarafından birkaç başlık belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen başlıklar için rastgele birkaç bölüm izlenmiş ve belirlenen başlıklar açısından ön izleme yapılmıştır. Yapılan ön izleme neticesinde “Mekânlar, Yemekler, Kıyafetler, Şarkı ve Türküler, Şair ve Yazarlar, Deyim- Atasözü ve Özlü Sözler ile Örf ve Adetler” başlıklarının analizlerde kullanılmasına karar verilmiştir. Türkçeyi öğrenme nedenlerini belirleme içinse içerik analizi yapılmıştır. Türkçe öğrenme nedenlerinin yer aldığı bölümler özellikle belirlenerek araştırmacılar tarafından analiz edilmiştir. Çalışmanın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi için izlenen her bir bölümden sonra iki araştırmacı arasında görüşmeler yapılmış, belirlenen kültürel öğeler ve programda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen katılımcılar hakkında değerlendirmelerde de bulunulmuştur.

Bulgular

Kuzey Makedonya’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Biçimi ve Kültürel Unsurlar

Kuzey Makedonya’daki kültürel unsurlar (öğeler) ayrı ayrı sınıflandırılmış ve yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerle yapılan röportajlar kodlarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 1. Balkan Saati: Kuzey Makedonya'da kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 1 incelendiğinde Osmanlıdan kalma birçok tarihî yerin olduğu, ortak mutfak kültürünün Kuzey Makedonya’da da görüldüğü, takkenin günümüze kadar geldiği, Türk radyo ve televizyonlarında sıklıkla duyulan şarkı ve türkülerin, şair ve yazarların Kuzey Makedonya’da da yer edindiği belirlenmiştir. Ayrıca Türk toplumunun önemli bir özelliği olarak düşünülen misafire ikramda bulunma, düğün gelenekleri gibi durumların Kuzey Makedonya’da da hâlâ devam ediyor olmasının kültürel unsurlar açısından önemli olabileceği düşünülmektedir. Aşağıda Kuzey Makedonya’da yabancı dil olarak Türkçe öğrenen katılımcıların Türkçeyi öğrenme biçimlerine dair ifadeleri yer almaktadır:

Ben Üsküp’te doğdum, büyüdüm. Son sekiz senede İstanbul’dayım. Üniversitemi ve yüksek lisansımı orada yaptım... bizim çok ulusal kanalımız olmadı lakin Türk kanallarını izleyebildik...Türkçeyi böyle böyle öğrendim... (K1-16.29-27.43 saniyeler arası)

Ben burada üniversiteyi bitirdim sonra Türkiye’de yüksek lisans kazandım... Edirne’de okudum... Çok uzak değiliz, ben yakın hissediyorum Türkiye’yi kendime...Yabancı bir ülke olsa benim için okumak zor olabilirdi ama buranın ve oranın insanının ortak noktası sıcakkanlı olması...(K2-26.55-28.50 saniyeler arası)

İmam hatibi Kayseri’de Türkiye’de okudum. Ondan sonra buraya döndüm. Burda da ilahiyatı bitirdim. Bu camide imamım... Kayseri’den çok şey öğrendim. Türkçeyi öğrendim... Herkese tavsiye ediyorum Türkiye’de okumalarını... 2010’da bitirdim. O zamandan beri gitmedim. Orayı özledim. (K27- 6.50- 9.10 dakikalar arası)

Ben üniversiteye Türkiye’de devam ettim. Türkiye’nin yurt dışındaki akrabaları topluluklarına ayırmış olduğu kontenjanlardan faydalanarak Konya Selçuk Üniversitesinin bilgisayar mühendisliği bölümünde eğitimimi tamamladım. Eğitim sürecini tamamladıktan sonra yine şehrimize, devletimize döndük. (K28- 11.38- 12.30 dakikalar arası)

Ben Ohriylim... İlkokulumu Türkçe dilinde bitirdikten sonra Makedonca ve Arnavutça okudum. Sonra Türkiye’ye taşındım. İstanbul’da yaşadım... Orada Türkçemi geliştirdim... Kız kardeşim Mimar Sinan Üniversitesi konservatuvar mezunu. (K4-13.55-18.07 dakikalar arası)

Türkçe benim ana dilim değil ama yengem Türk, ondan Türkçeyi öğrendim ve çizgi filmlere falan bakarken öyle öğrendim... Şimdi de filmler çok izliyorum. Televizyonlarımız dolu Türk diziler/filmler var. Ve Türkçeyi öyle öğrenmek daha eğlenceli geliyor... (K29- 18.51-19.28 dakikalar arası)

Türkçeyi okulda okumadım çünkü Türk okulumuz yok. Babam Türkçe öğrenmiş. O bizimle de Türkçe konuşuyor bazen. Türkçeyi öyle öğrendim yani... (K30- 19.35-20.18 dakikalar arası)

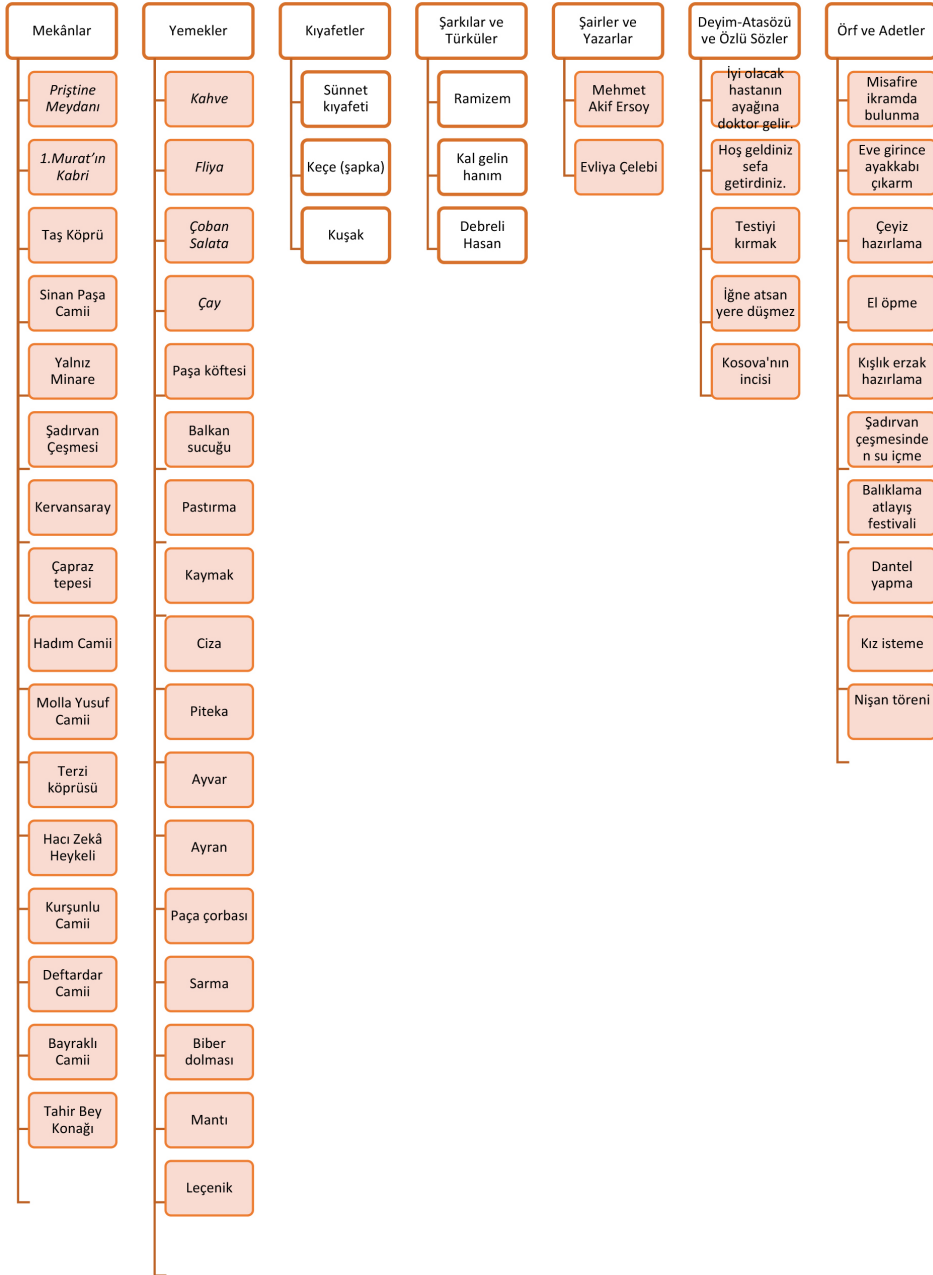
Ben fakülteyi Üsküp'te tamamladım. Yüksek lisansı Kayseri Erciyes Üniversitesi'nde tamamladım. Böyle öğrendim Türkçeyi. (K31- 26.17-26.45 dakikalar arası)

Ben Gostivarlıyım. Ben Samsun 19 Mayıs Üniversitesi iktisat mezunuyum. Türkiye'de okudum. Türkçeyi orada Tömer'de öğrendim. Şu anda da Üsküp Millî Eğitim Bakanlığında çalışıyorum. (K32- 24.10-24.27 dakikalar arası)

Yabancı dil olarak Türkçenin öğrenilmesinde hem Türkiye'de okumanın hem de dizi ve filmlerin önemi görülmektedir. Televizyon aracılığıyla Kuzey Makedonya'da hem dil öğrenimi gerçekleşmiş hem de kitle iletişim araçlarının sunduğu bir diğer olanak olan sözsüz yapılar izleyicilerle buluşmuştur. Eğitim aracılığıyla dil öğrenilebildiği gibi Türk tanıdıklarının olması da dil öğrenimine sebep olmuştur (K29). Ayrıca Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde rol üstlenen dil öğretim merkezlerinin önemine de değinilmiştir. Kuzey Makedonya'da dil öğrenim biçimleri farklılık göstermekle birlikte özellikle YTB bursu aracılığıyla Türkiye'de eğitim almış olmanın dil gelişimine katkı sağladığı belirlenmiştir.

Kosova'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Biçimi ve Kültürel Unsurlar

Kosova'da bulunan kültürel unsurlar (öğeler) ayrı ayrı sınıflandırılmış ve orada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerle yapılan röportajlar kodlanarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 2. Balkan Saati: Kosova'da kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 2 incelendiğinde Kosova’da Osmanlının izlerinin hâlâ sürdüğü belirlenmiştir. Bununla birlikte İstiklal Marşı şairinin de bu topraklarda bulunduğu de saptanmıştır. Türk mutfağının önemli yiyeceklerinden olan sarma, dolma, mantı, kahve gibi yiyeceklerin Kosova’da da tüketilmesi önemli görülmektedir. Ayrıca Türk adetlerinden olan evlenecek kızın çeyizinin hazırlanması, kız isteme ve nişan töreni adetlerinin yapıldığı da görülmüştür. Buna ek olarak eve girince ayakkabı çıkarmanın da bölgede eve ayrı bir önem atfetmenin göstergesi olduğu düşünülmektedir. Aşağıda Kosova’da yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere ait görüşler yer almaktadır:

Ben hiç Türklerin yaşamadığı bir bölgeden geliyorum. Dizilerden öğrenmeye başladım Türkçeyi... O gün bu gündür Türkçe ile uğraşıyorum... Şarkiyat bölümünden mezunum. Yüksek lisans burada yaptım. Türkiye’de okumak nasip olmadı. Tercümelemlerle uğraşıyorum. Türkçeden Arnavutça’ya çeviriler yapıyorum... (K3- 1.10-2.40 dakikalar arası)

Ben Türkiye’de okudum, İstanbul’da. Yedi yıl orada okudum. Mezun oldum. Ben doktorum. Türkiye’de çok iyi vakit geçirdim... İlk geldiğim zaman hiç Türkçem sıfır, yavaş yavaş öğrendim. Bi de Türk arkadaşlarım bana çok yardım etti... Orada en iyi eğitim aldım ve hayatım boyunca her zaman teşekkür ederim. (K4- 13-15 dakikalar arası)

Ben Türkçeyi Yunus Emre Enstitüsü’nde öğrendim. 2015 yılında girdim. 2018 yılında mezun oldum. C2 sertifikası kazandım. 2015 yılında bir söz bile bilmeden girdim... Bu Türkiye ve Türkçeyi çok sevdiğimden dolayı oldu... Akademik hayatımı Türkiye’de devam ettirmek istiyorum. (K43- 5.50-11.20 dakikalar arası)

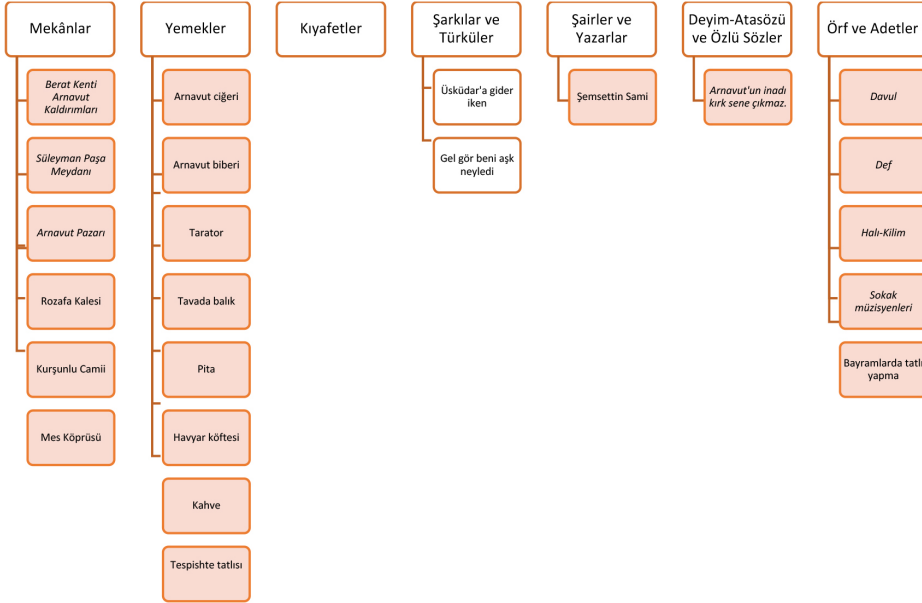
Türkçeyi öğrenmede Türk dizileri önemli görülmüştür. Ayrıca eğitim almak amacıyla Türkiye’ye gelenlerin Türkçeyi Türkiye’de öğrenmeye başladığı, buradaki aldıkları eğitimle kendi ülkelerinde çalışmalar gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu noktada da hiç Türkçe bilmeyen bir bireyin sadece dilin konuşulduğu ülkede bulunarak hem dile hem kültüre maruz kalmasının dil öğrenim sürecine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Yurt dışında Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kurumlardan biri olan Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla Türkçe ve Türkiye ile tanışıldığı da görülmüştür. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Balkanlarda da etkili olan bu ve benzeri kurum kuruluşların Türkçe öğretim sürecini kolaylaştıracağı

ve Türkçenin sistematik bir şekilde öğrenilmesine zemin oluşturabileceği düşünülmektedir.

Arnavutluk'ta Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Biçimi ve Kültürel Unsurlar

Arnavutluk'ta bulunan kültürel unsurlar ayrı ayrı sınıflandırılmış ve orada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerle yapılan röportajlar kodlanarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 3. Balkan Saati: Arnavutluk'ta kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 3'te Şemsettin Sami'nin Arnavutluk için önemli olduğu, Arnavutluk'un kendine has geleneksel halı ve kilimlerinin olduğu, tarihi mekânlar açısından zenginlik taşıdığı görülmüştür. Arnavut inadı Türkiye'de de bilinir. Bu bilinirlik onların özlü sözlerine de yansımıştır, "Arnavut'un inadı kırk sene çıkmaz." sözü bunu kanıtlar niteliktedir. Yiyeceklerde de Arnavut ciğeri ve Arnavut biberinin Türkiye'de de bilinmesi her iki toplumun birbirlerini tanıdıkları ve ortak değerlerinin olduğunu göstermektedir. Aşağıda Arnavutluk'ta yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere ait görüşler yer almaktadır:

Ben Türkçe öğrendim çünkü geldiğim yerde Türkler var, arkadaşlarım var. Türkçeyi mektepte okumadım. Sadece arkadaşlarla çalıştım. (K5-3.35-4.50 dakikalar arası)

Ben burada doğumluyum. İlk, orta ve lise eğitimimi burada tamamladım. 1992'de ilk kez Türkiye'ye geldim. Önce Türkçe eğitimi gördüm sonra Marmara İlahiyat Fakültesi'ne kayıt oldum. 1999'da mezun oldum. Daha sonra buraya geldim. (K6-5.50-7.06 dakikalar arası)

Benim hikayem 2008 yılında başladı. Türkiye'de eğitim için gittiğimiz bir ülkeydi. İlk olarak İstanbul'a gittik. Sonra Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde eğitim aldıktan sonra yabancı uyruklu öğrenci olarak dolu dolu hikayelerle yaşadık. Eğitim sistemi farklı olduğu için garip garip şeylere imza attım Türkçe öğrenme süreci içinde... Tabi bunların güzel Türkçe öğrenmemize faydası oldu. Benim zamanımda Çanakkale'de çok yabancı öğrenci yoktu... Türkiye'de okul bittikten sonra tercüman olarak da çalıştım ve eşimle tanıştım. Türkiye'nin damadı oldum. (K7-15.28-19.54 dakikalar arası)

Ben Türkiye mezunuyum. Türkiye'de 10 sene yaşadım. Şimdi İşkodra'dayım. Uludağ Üniversitesi'nde okudum. Arnavutluk'ta hiç Türkçe bilmedim. Arnavutluk'ta hiç Türkçe dersi almadım. Sıfırdan Türkiye'de öğrendim. (K8-1.50-2.15 dakikalar arası)

Türkçeyi öncelikle okuldan öğrendim... Sonrada burada bir dil merkezi var. Yunus Emre. Orada biraz, bir ay A2 kurs yaptım. Orda öğrendim. Sonra bizde çok Türk dizileri var. Bi de Türkiye'ye çok gittim. (K9- 15.40-17.15 dakikalar arası)

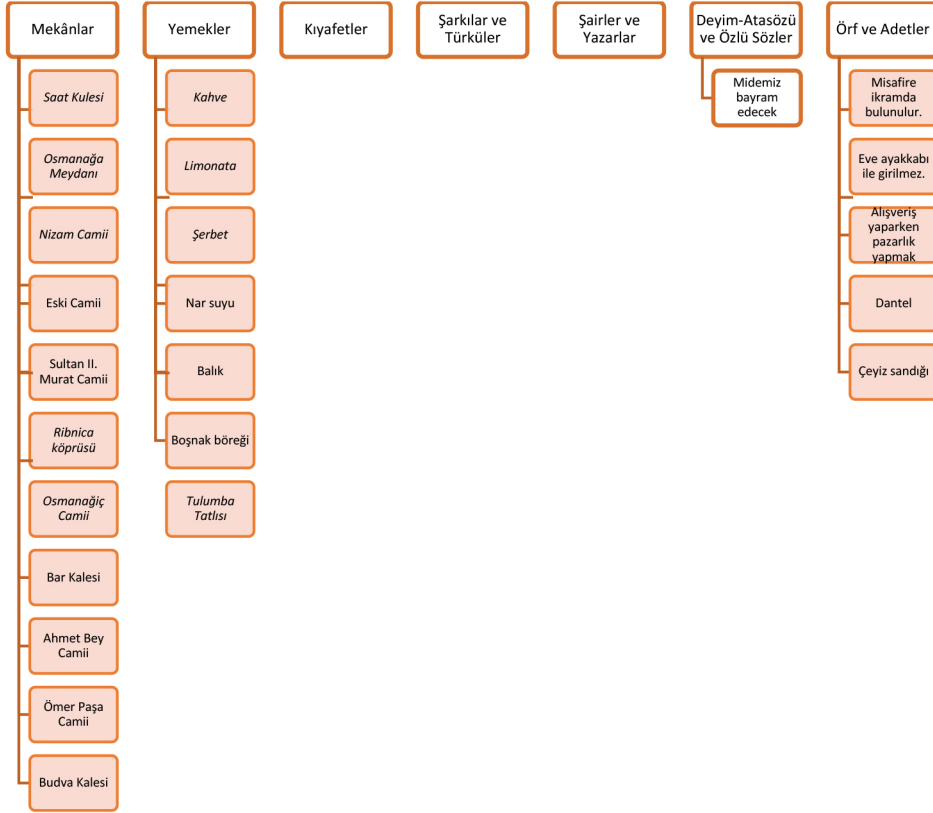
Türkçeyi çok küçükken öğrenmeye başladım. Dizilerden. Diziler yayınlanıyor bizim burada. Merakım orda başladı. Sonra Yunus Emre kursları var. Orda yazıldım. Sonrada Türkiye'de okudum. Türkiye'den mezun oldum. Türk dili ve edebiyatından. Şimdi de Türkçe öğretmeniyim. (K10-31.11-32.03 dakikalar arası)

Ben İranlıyım. Eşim Arnavut. Bizi birleştiren mekân Türkiye oldu. Orada tanıştık. Uludağ Üniversitesi mezunuyuz... Türkçeyi Türkiye'de öğrendim ve Türkçe öğretmenliği yaptım. (K11- 33.55-35.11 dakikalar arası)

Dil öğrenim sürecinde çevrenin etkisi olduğu gibi eğitim amacıyla Türkiye'ye gelmenin, Arnavutluk'ta bulunan Türkçe kurslarının, dizi ve filmlerin dil öğrenim sürecine katkı sağladığı belirlenmiştir. Katılımcıların görüşleri dikkate alındığında dil öğrenim sürecinin bu sebeple çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

Karadağ'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Biçimi ve Kültürel Unsurlar

Karadağ'da bulunan kültürel unsurlar (öğeler) ayrı ayrı sınıflandırılmış ve orada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerle yapılan röportajlar kodlanarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 4. Balkan Saati: Karadağ'da kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 4'te Osmanlı mutfağının ve mekânlarının Karadağ'da da korunduğu görülmüştür. Özellikle de Osmanlı mutfağında şerbet olarak bilinen, genellikle sıcak yaz günlerinde tüketilen ferahlatıcı içeceklerin Karadağ'da da varlığını devam ettirdiği belirlenmiştir. Yine Osmanlıdan kalma birçok camii, kale ve köprünün günümüze kadar korunarak geldiği belirlenmiştir. Türk geleneklerinin önemli bir göstergesi olan misafire ikramda bulunma, eve ayakkabı ile girmeme, alışveriş yaparken pazarlık yapma, çeyiz sandığı hazırlamam gibi adetlerin Karadağ'da da varlığını sürdürdüğü tespit edilmiştir. Aşağıda Karadağ'da yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere ait görüşler yer almaktadır:

Osmanlı Balkanlardan gittikten sonra Karadağ'dan, dedelerimiz bize hep Osmanlı bir gün mutlaka geri gelecek, geri dönecek dedi. Biz hep bu umutla burada yaşadık. Maalesef birçok insan göç etmek zorunda kaldı Türkiye'ye. 70'li yıllarda... bizde Türkiye'ye gittik. Türkçeyi orada öğrendim. Rahmetli dedem ve babam hep buralarda kalmamızı istiyordu. Bende ülkeye geri döndüm. (K12- 2.55-4.40 dakikalar arası)

Ben Karadağ'da yaşıyorum. Türkçe-Karadağca çeviriler yapıyorum. Ben tercümanım. Türk dizileri burada çok meşhur. Bende öyle öğrenmek istedim ilk etapta. Türkiye'de okumayı düşünüyordum olmadı... Korona'dan önce de Türkiye'ye geldim. (K16- 4.08-7.10 dakikalar arası)

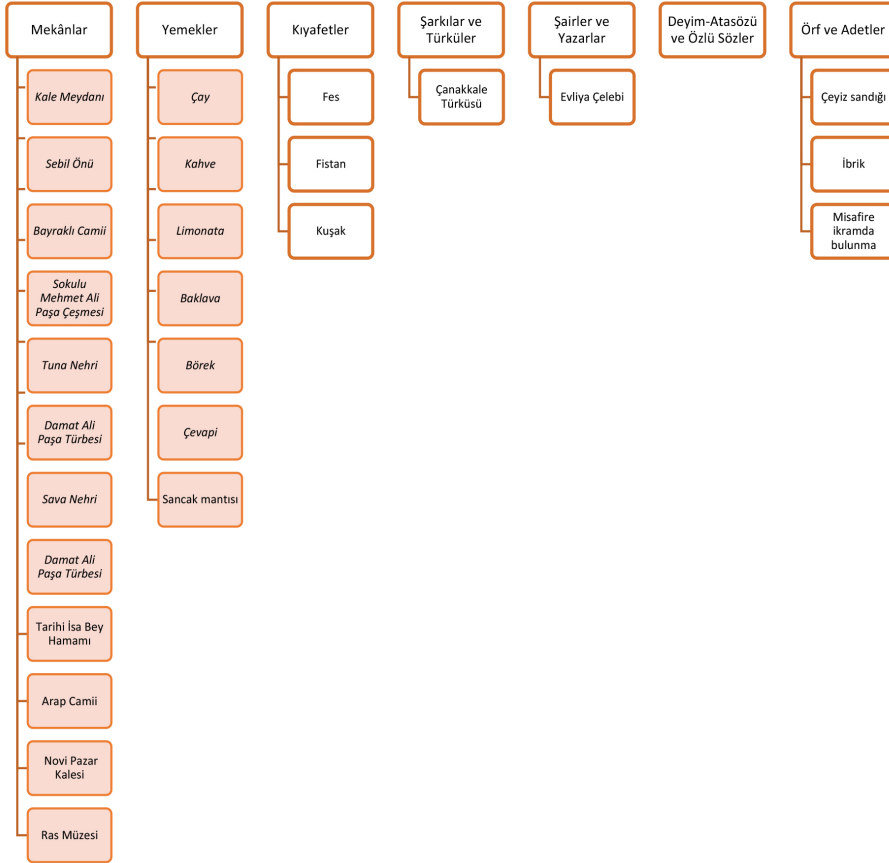
Gençliğimi Türkiye'de yaşadım. Ankara'da okudum. Türkçemi orada geliştirdim. Sonra Plav'a geri döndüm. (K17- 6.20-6.53 dakikalar arası)

Ben Türkçeyi Saraybosna'da öğrendim. Orada medrese bitirdim. Sonra fakültede Türkçe öğrendim... Bu camide imamım. (K18- 8.58-9.20 dakikalar arası)

Türkiye'ye sadece eğitim almak amacıyla değil göçle zorunlu olarak gelmek durumunda kalan ve orada Türkçe öğrenmek zorunda kalan bireyler de bulunmaktadır. Dil öğrenme biçimi her zaman istekle değil bazen de zorunlu olarak gerçekleşmektedir. Türkçenin bu coğrafyada öğrenilmesinde savaştan kaynaklı yaşanan göçün etkisi bulunmaktadır. Ayrıca kitle iletişim araçlarının, dizi ve filmlerin Türkçe öğrenme biçimine katkı sağladığı görülmüştür.

Sırbistan'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Biçimi ve Kültürel Unsurlar

Sırbistan'da bulunan kültürel unsurlar (öğeler) ayrı ayrı sınıflandırılmış ve orada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerle yapılan röportajlar kodlanarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 5. Balkan Saati: Sırbistan’da kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 5’te Osmanlıdan kalma tarihî camilerin, çeşmelerin, hamamların olduğu görülmüştür. Yine çay, kahve, limonata, baklava, börek gibi Türk mutfağına özgü lezzetlerin Sırbistan’da da tüketildiği belirlenmiştir. Bu da mutfak kültürünün birbiri ile benzerlik gösterdiği anlamına gelmektedir. Şarkılar ve Türküler başlığında Çanakkale Türküsü’nün de yer edinmiş olması bu coğrafyada ortak tarihi ve kültürel izlerin, hatıraların olduğunu kanıtlar niteliktedir. Yine diğer Balkan ülkelerinde olduğu gibi misafire ikramda bulunma, çeyiz hazırlama gibi geleneklerin Sırbistan’da da var olduğu görülmüştür. Aşağıda Sırbistan’da yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere ait görüşler yer almaktadır:

Ben Türkiye’de toplamda yedi yıl bulundum. İlk önce Türkçe öğrendim. Sonra Ankara’ya geldik, YÖS sınavına. YÖS’ten sonra Bursa’yı kazandık. Orada TDV yurdunda kaldık. Biz orada okuduk, orada Türkçe öğrendik ve geri döndük. Şimdi burada çalışıyorum. (K13- 3.46-4.06 dakikalar arası)

Ben Türkçe aslında yedi sene önce öğrenmeye başladım... İlk bir organizasyonda öğrenmeye başladım. A1 seviyedeydim. Sonra dizi izleyerek konuşarak kendimi geliştirdim. Sonra burda Yunus Emre Enstitüsü'nde öğrenmeye devam ettim. Şimdi C1 seviyesindeyim... Türkçe öğrenmeye başladım çünkü orada akrabalarım var. (K14- 7.47-10.02 dakikalar arası)

Ben Yunus Emre'de Türkçe okuyorum... Türkçemi geliştirmek istiyorum. İnşallah yüksek lisansımı Türkiye'de yapmak istiyorum. (K15- 14.37-15.09 dakikalar arası)

1997 yılına kadar Türkiye'de okudum. Dört sene orada kaldım. Marmara Üniversitesi'nde okudum. Biraz Bursa'da da okudum. 93-97 arasında. 25 sene geçti. Türkçem baya zayıfladı. Ama hâlâ Türkçe konuşabiliyorum. (K19- 4.18-5.04 dakikaları arası)

2018 yılında Marmara Tarih'ten mezun oldum. Sonrasında yüksek lisansımı yapıp bitirdim. Novipazar'a döndüm. Türkçeyi orada öğrendim. (K20- 12.05-12.50 dakikalar arası)

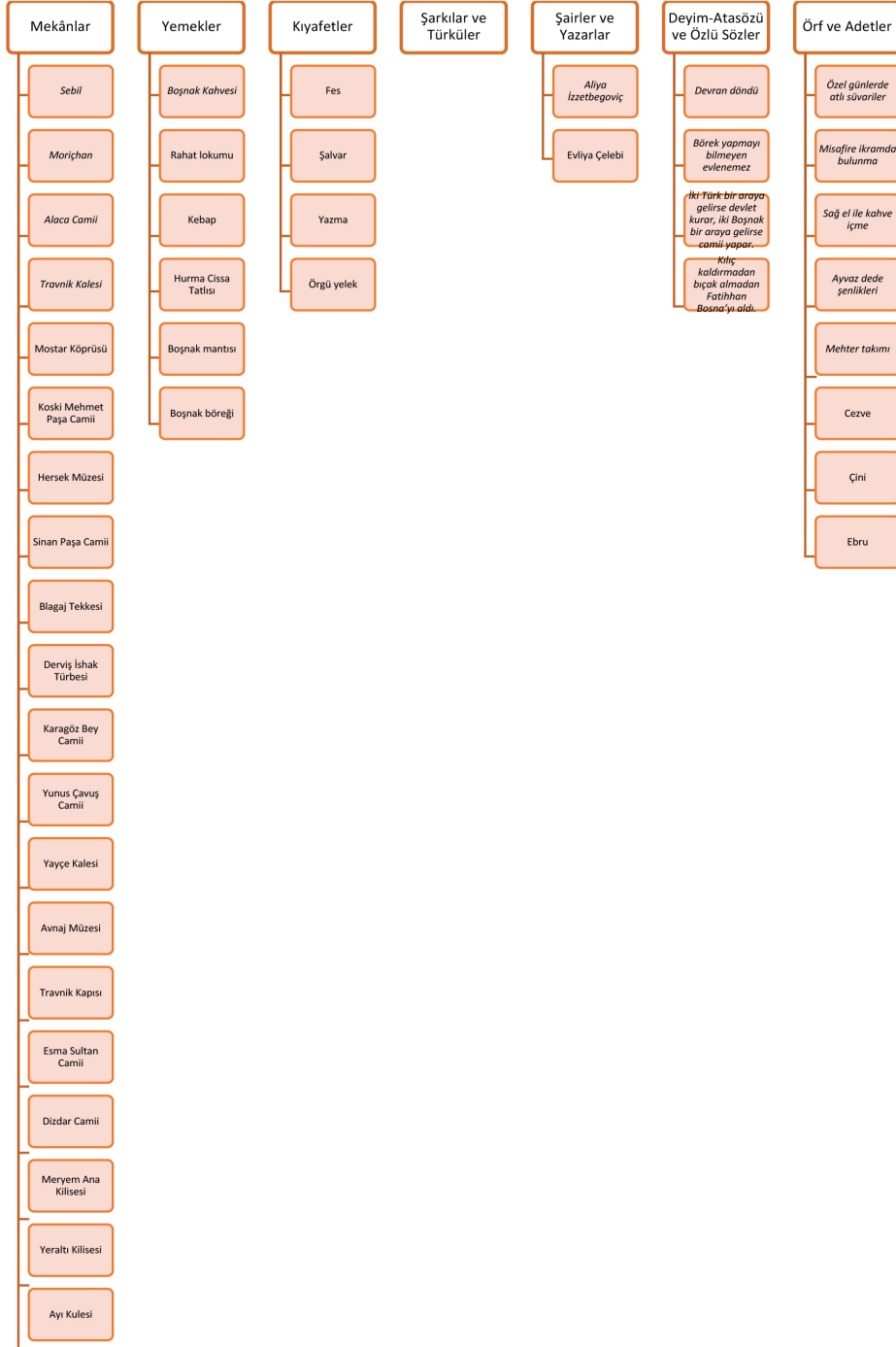
Türkçeyi çok seviyorum. Türkiye'yi çok seviyorum. Türkçeyi 13 yaşımdan beri öğrenmeye başladım... Türkçe kursuna gittim ve Türkiye'yi gezdik... Türkiye'de çok farklı konuşmalar var mesela Trabzon'da u çok kullanıyor ya da Ankara'da gardaş deniyor ben buna çok şaşırımdım... (K21- 26.20-30.16 dakikalar arası)

Burada Türkçe kursuna gittim ve Türkçe'yi öğrendim. Şimdi Türkçe konuşuyoruz. Türkçe kursu ile birkaç kez Türkiye'yi de ziyaret etmiştik... Aslında ben Türkçe'ye dizilerden başladım. Burada Türk dizileri çok popüler. Ve çoğu insanlar onu izliyorlar. Ben de izliyorum... Böyle bir bağım oldu ve isteğim oldu. (K22- 26.25-32.40 dakikalar arası)

Türkçeyi Türkiye'de eğitim almak amacıyla öğrenenler olduğu gibi çeşitli organizasyonlarla Türkçeyle tanışanlar da bulunmaktadır. Dizi ve filmler yine Türkçe öğrenme sürecinde öne çıkmaktadır. Yine Sırbistan'da bulunan Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla insanların Türkçeyle tanıştığı görülmüştür. Bu da yurt dışında Türkçeyi, Türkiye'yi, Türk kültürünü tanıtan kurumların önemini göstermektedir.

Bosna Hersek'te Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Süreci ve Kültürel Öğeler

Bosna Hersek'te bulunan kültürel unsurlar (öğeler) ayrı ayrı sınıflandırılmış ve orada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerle yapılan röportajlar kodlanarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 6. Balkan Saati: Bosna Hersek'te kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 6’da Bosna Hersek’te Osmanlıdan kalma birçok caminin, hanın, tekkenin, köprüünün ve sebilin tarihî mekânlar olarak kaldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte kahvenin yanına lokum konmasının Bosna Hersek’te de olduğu görülmüştür. Geçmişten gelen tarihi bağların mekânlar, yiyecekler, örf ve adetler, kıyafetler aracılığıyla kültüre de yansıdığı söylenebilir. Aşağıda Bosna Hersek’te yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerin görüşleri yer almaktadır:

Ben Bosna Hersek’te yaşıyorum. 98’den 2007 yılına kadar Türkiye’de eğitim gördüm. Dokuz sene orada kaldım... Askeri eğitim gördüm... Ankara’da harp okulunda okudum. Türkiye’deki askeri eğitim gerçekten çok kaliteli... Bosna Hersek’te Türkiye’ye okumaya giden gerçekten çok öğrenci var. Belki bilmiyorsunuz ama askeri öğrenci sayısı da çoktur. (K23-5.45- 11.54 dakikalar arası)

Ben Maarif Saraybosna okullarında çalışıyorum. Türkçeye ilk önce burda dizilerle başladım. Ondan sonra YTB burs programı ile Türkiye’ye gittim. Çanakkale’ye gittim. Hazırlık okudum tömerde. Sonra üniversiteye devam ettim. Sonra mezun olduktan sonra Bosna’ya döndüm. (K24- 12.58-13.47 dakikalar arası)

Ben Maarif okullarında çalışıyorum. Ben lisedeyken bir arkadaşım vardı hep Türkçe şarkılar dinliyordu. Benim yanımda oturan... Sonra Türkiye ile ilgili şeyler biraz okumaya başladım, ilgim artmaya başladı. Türkiye’ye gittim. Türkçeyi güzel bir şekilde öğrendik. Çünkü gerçekten bizim dilimize göre daha kolay öğrenmek için. O yüzden orda Türkçeyi öğrendim. Burda Türk dili ve edebiyatı okudum... (K25- 13.20-14.45 dakikalar arası)

Ben Türkiye’de okudum. Türkçeyi oradan öğrendim... Eşim Türkiyeli... İki çocuğumuz var... Evde Türk sözü geçerli... Çocuklarla Türkçe konuşuyoruz, Türk gelenek ve göreneklerine göre yetişiyorlar... (K26- 22.22-24.02 dakikalar arası)

...Aslen Sancaklıyım... Liseyi Saraybosna bitirdim. Daha sonra Samsun ilahiyat okudum. 2000 mezunlarından. Kocaeli’nde 10 sene baş imam olarak görev yaptım. Türkçeyi öyle geliştirdim. (K33- 4.21-5.40 dakikalar arası)

...Ninemin kardeşi İstanbul’da yaşıyor. Savaş başladığında biz oraya gittik. O yüzden ben ilkokulu orada bitirdim. O yüzden Türkçem böyle doğal-

dır. Sonra Mostar'a geri döndük... Ondan sonra KAYMEK kurslarına başladım... Sonra burda tercüman olarak başladım... Burda Tercihim Türkçe projesi var... Yani ilkokuldaki çocuklar, ortaokuldaki çocuklar isterlerse Türkçe öğrenebilirler. Ama öğrenmek için istemesi lazım. Biz Yunus Emre ile okullara gidiyoruz atölye çalışmaları yapıyoruz ve onlara Türkçeyi hatırlatıyoruz. (K34- 18.48-20.45 dakikalar arası)

Ben aslında Türkiye'de okudum. Türkiye'de Bursa şehrinde ulu Bursa şehrinde okudum. Uludağ Üniversitesi mezunuyum. Tarihçiyim. Dinler tarihi alanında yüksek lisans yaptım. Şu anda doktora okuyorum dinler tarihi alanında. İki yıl önce Bosna'ya döndüm. Türkiye'de öğrendiklerimi Bosna'da uygulamak amacıyla. (K35- 5.25-6.01 dakikalar arası)

...Ben Bosna Hersekliyim... Burada okudum. Sonra bir fırsat çıktı. Türkiye bursu kazandım... Bu şekilde Türkiye'ye geldim. İlk okudum önce Tömer hazırlık Türkçe sonra elektrik elektronik teknolojisi bölümünü okudum... (K36- 25.12- 26.04 dakikalar arası)

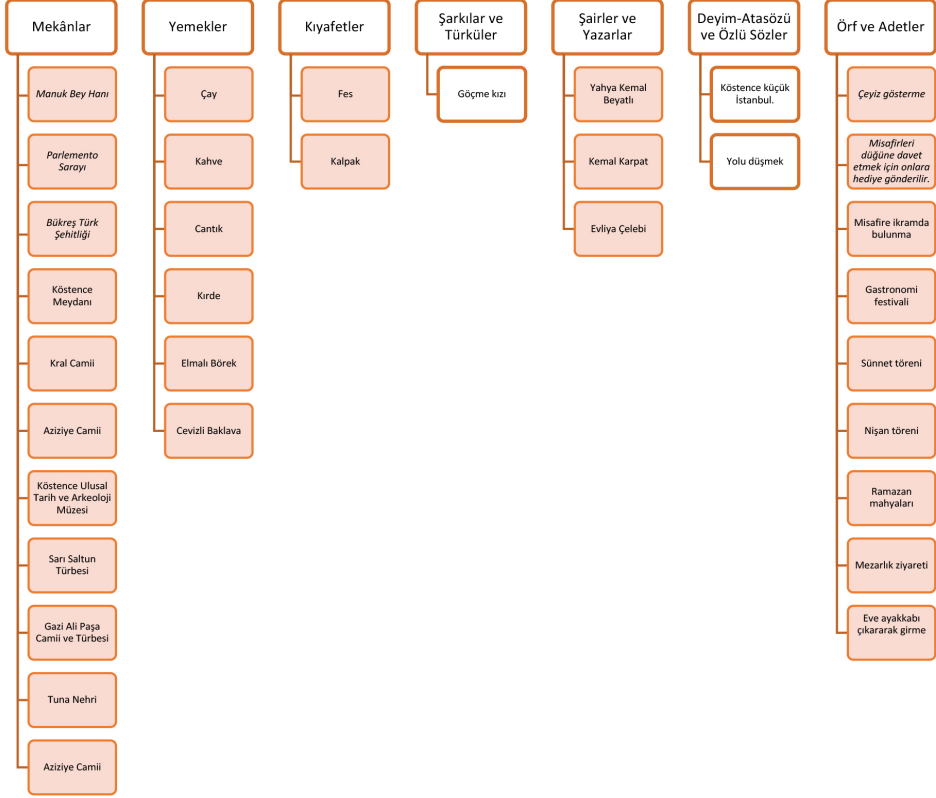
... Savaş zamanı Bosna Hersek'teydim. Çok şey gördüm. O zaman çocuktum... Savaştan sonra Türkiye'ye gittim. Askeri okulda okudum. Türkçeyi orada öğrendim... (K37- 2.27- 3.02 dakikalar arası)

...Türkçeyi Türkistan'da Kazak-Türk Üniversitesi'nde öğrendim. Çünkü orda okudum, mezun oldum. Bilgisayar mühendisliği bitirdim. Türk burusuyla birlikte. Sonra bir Prizen Türkü ile evlendim. Türkçem böyle gelişti... (K38- 16.08-17.20 dakikalar arası)

Türkiye'ye eğitim almak amacıyla gelindiği, dil öğretim merkezlerinde Türkçe öğrenildiği, dizi ve filmlerin dili tanıtma noktasında önemli görevler üstlendiği, Türkiye Maarif Vakfı'nın Saraybosna'da okulunun olduğunun ve Türkçe öğretiminde aktif olarak görev aldığı belirlenmiştir. Türkçeyi öğrenme, eğitim almak amacıyla olduğu gibi zorunlu olarak göç etme durumundan da kaynaklandığı görülmüştür. Ayrıca Tercihim Türkçe projesi ile Saraybosna'da öğrencilerin Türkçe ile tanışması ve Türkçeyi öğrenmesinin üzerinde durulmuştur. Türkiye'ye eğitim almak amacıyla farklı meslek gruplarından insanların gelmesi ile birlikte askeri alanda da öğrencilerin geldiği saptanmıştır. Ayrıca bölgede bulunan Türklerle evlenmenin de Türk kültürünün ve dilinin öğrenilmesinde etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Romanya’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Biçimi ve Kültürel Unsurlar

Romanya’ da bulunan kültürel unsurlar (öğeler) ayrı ayrı sınıflandırılmış ve orada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerle yapılan röportajlar kodlanarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 7. Balkan Saati: Romanya’da kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 7’de Türk şehitliğinin Romanya’da da bulunduğu, birçok tarihi camii ve türbenin korunarak günümüze kadar geldiği görülmüştür. Bununla birlikte Yahya Kemal’in, Evliya Çelebi’nin tanınan önemli isimler olduğu tespit edilmiştir. Örf ve âdetlerine bakıldığında davetiye ile birlikte düğüne davet edilen konuklara küçük hediyeliklerin verildiği, nişan töreninin yapıldığı, çeyiz gösterme adetinin yapıldığı belirlenmiştir. Bu örf ve adetler Türkiye’de de Anadolu’nun kimi şehirlerinde hâlâ yapılmaktadır. Ramazan mahyalarının hazırlanması, mezarlıkların ziyaret edilmesi her iki toplumda da ortak dini değerlerden kaynaklı olarak oluşan kültürel unsurlar-

dır. Aşağıda Romanya’da yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin görüşleri yer almaktadır:

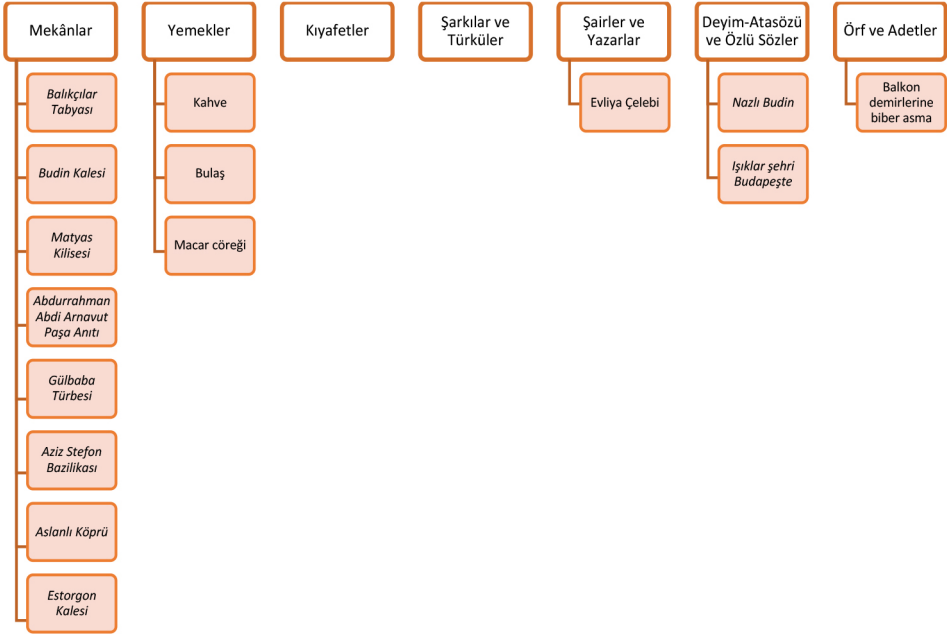
Benim kocam Türk. Birinci kocamla konuştum, sonra Türk dili çok sevdim. İlk evde konuşmaya başladım ama çok zor çünkü gramatik yok. Sonra Yunus Emre’ye geldim. Şimdi Türkçe öğreniyorum... Eşim Malatyalı ama aile İstanbul’da yaşıyor... Türkçe ile aynı kelimeler var. (K41- 25.45-27.20 dakikalar arası)

Türkçe öğrenmem aslında çok eskiden başladı. Türkçeyle ilk buluşmam ana okulunda oldu... Sonra ilk okulda devam ettim. Lisedeyken hatta Yunus Emre Enstitüsü’nü keşfettim... Yunus Emre bana gerçekten çok yardım etti. Türkçem o zaman gelişmiş. Sonra üniversitede İngilizce Türkçe dil ve edebiyat okudum. Hem de Yunus Emre’de derslere devam ediyorum. Şimdi C1’im... Geçen yıl Ankara Üniversite’sine erasmus yaptım. Ankara’ya aşık oldum... Erasmus bana özellikle Türkçeyi öğretti. Türkiye’de yaşarken Türkçem daha çok gelişti. (K42- 28.12- 30.20 dakikalar arası)

Türk biriyle evlenmenin Türkçe ile tanışmada etkisine değinilmiştir. Dili geliştirme noktasında yine Türkçe kurslarına başvurulduğu görülmüştür. Ayrıca ortak kelimelerin bulunmasının Türkçe öğrenim sürecine katkı sağladığı da ifade edilmiştir. K42 kodlu kişinin küçük yaştan itibaren Türkçe öğrenmeye başladığı, Yunus Emre Enstitüsü’nde Türkçeyi öğrendiği ve Erasmus aracılığıyla Türkiye’ye geldiği ve Türkiye’yi ve Türkçeyi tanıma fırsatı yakaladığı belirlenmiştir. Yurt dışında bulunan kurumlar ve sunulan imkânlar dili öğrenme ile birlikte dili geliştirmeye de fırsat sunmuştur.

Macaristan’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Süreci ve Kültürel Öğeler

Macaristan’da bulunan kültürel unsurlar (öğeler) ayrı ayrı sınıflandırılmış ve orada yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerle yapılan röportajlar kodlanarak şekil altına eklenmiştir.

Şekil 8. Balkan Saati: Macaristan’da kültürel unsurlar ve sınıflandırılması

Şekil 8’de yaz mevsiminde Türkiye’nin hemen her şehrinde balkon demirliklerinde görülen biberlerin ipe asılmasının Macaristan’da da yapıldığı görülmüştür. Kışlık için hazırlık yapma orada da görülen bir âdettir. Aşağıda Macaristan’da yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere ait görüşler yer almaktadır:

Ben öğrenciyim. Türkçe de Türk birinden öğrendim... İlk önce diziler izledim. Sonra anladığımı fark edince bu işin üzerine gitmem lazım falan dedim. Aslında dil yapısı da benziyor. Ortak kelimeler var. (K39- 3.55-5.38 dakikalar arası)

Üç yıl önce korona virüs pandemi başladı ve ondan sonra ben biraz sıkıldım ve ondan sonra bu cep telefonumda Türkçe öğrenmeye başladım... Ben başka bir şey öğrenmek istedim bu sebeple Türkçe öğrenmeye karar verdim... Pandemiden sonra Türkiye’ye gittim. Karadeniz turu yaptım... Sonra Yunus Emre Enstitüsü’ne gittim ve sadece dil değil kültürü tanıdım. Mesela orada bir çiğköfte partisi yaptık. Çok zevkliydi. (K40- 18.26-20.38 dakikalar arası)

Salgın döneminde internetten Türkçe öğrenme sürecini başlatan kişinin

ardından Türkiye'ye turist olarak geldiği de görülmüştür. Bununla birlikte Türkçe, dizi ve filmler aracılığıyla da öğrenilmektedir. Kitle iletişim araçları dil öğrencilerine kolaylık sağlamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkiye ile geçmişten gelen ortak tarihî bağları sebebiyle önemli bir paydada buluşan Balkan coğrafyası siyasi, kültürel, ekonomik ve dilsel yapı itibariyle günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Birçok devlete ve millete ev sahipliği yapan Balkanlar zengin kültürel birikimi ve dil yapısı sebebiyle önemli görülmektedir. Bu çalışmanın amacı da Balkanlardaki zengin kültürel öğeleri sınıflandırmak ve Türkçeyi yabancı dil olarak Balkanlarda öğrenen kişilerin Türkçeyi nasıl öğrendiklerine, öğrenme biçimlerine değinmektir. Bu doğrultuda Balkan Saati Program kapsamında gidilen Kuzey Makedonya, Kosova, Arnavutluk, Karadağ, Sırbistan, Bosna Hersek, Romanya ve Macaristan kültürel unsurlarına (ögelere) göre sınıflandırılmıştır. Yapılan çalışmaya göre Balkan Saati programı çerçevesinde gezilen hemen hemen her ülkede Osmanlıdan kalma tarihi camiler bulunmaktadır. Bununla birlikte tarihi han, hamam, köprü, sebil, tekke ve evlerin varlığı da görülmüştür. Bu eserlerde Türk mimarisinden de izler bulunmaktadır. Osmanlı mutfağı da yine Balkanlarda görülen bir başka ortak paydadır. Yiyecekler kültürel ögesinin altında Osmanlıya ait şerbetin Karadağ'da da tüketiliyor olması bunun bir göstergesidir. Bununla birlikte kahve, mantı, baklava, börek, çay, limonata, çorba, çörek, balık gibi hem Türkiye'de hem de Balkanlarda yapılan yiyecekler de belirlenmiştir. Bununla birlikte farklılıklar da görülmektedir. Örneğin Boşnak kahvesinin Türk kahvesinden daha farklı yapıları söz konusudur. Yine Boşnak mantısı da Türkiye'deki Kayseri mantısından farklı olarak yapılmaktadır. Kıyafetler kültürel ögesi incelendiğinde Anadolu ile benzerliklerin olduğu belirlenmiştir. Yine takke kullanımının olduğu görülmüştür. Buna ek olarak şalvar, yazma, örgü yelek, bele bağlanan kuşak ve fes gibi kıyafetlerin olduğu da tespit edilmiştir. Şarkılar ve Türküler kültürel ögesi ele alındığında hem Türkiye'de hem de Balkanlarda bilinen eserlerin varlığı tespit edilmiştir. Drana Köprüsü, Vardar Ovası, Ramize, Üsküdar'a Gider İken, Çanakkale Türküsü, Göçmen Kızı, Kızılıklar Oldu Mu?, Manastırın Ortasında gibi şarkı ve türkülerin ortak olduğu belirlenmiştir. Şairler ve Yazarlar kültürel ögesinde de ortak isimlerin olduğu görülmüştür. Yahya Kemal, Şemsettin Sami, Mehmet Âkif Ersoy, Kemal Karpat, Evliya Çelebi, Aliya İzzetbegoviç gibi

isimlerin ortak olduğu tespit edilmiştir. Deyim, Atasözü ve Özlü Sözler kültürel ögesinin altında da yine Türkiye ile benzerlikler görülmüştür. Hoş geldiniz sefa getirdiniz, yolu düşmek, devran döndü, midemiz bayram edecek gibi benzer sözlerin kullanıldığı belirlenmiştir. Örf ve Adetler kültürel ise özellikle her ülkede görülen misafire ikramda bulunma ve misafirperverliğin Balkan coğrafyasında da yaygın olduğu görülmüştür. Bununla birlikte eve girerken ayakkabının çıkarıldığı, büyük içeri girdiğinde ayağa kalkılıp ona yer verildiği, toruna dedenin/ninenin adının verildiği ya da düğün, bayram, cenaze gibi törenlerin belli düzenlerle yapıldığı görülmektedir. Düğün için kız isteme, nişan, çeyiz, çeyiz sandığı, çeyiz gösterme gibi adetlerin Anadolu'da da Balkanlarda da yapıldığı görülmüştür. Kültürel ögeler sınıflandırılırken Anadolu ile Balkanların ortak tarih anlayışından hareketle ortak kültürel öğelerine sahip olduğu belirlenmiştir. Küçük ve Erbaş (2022) yaptıkları çalışmada örf ve adetlerin, yemeklerin Türkiye ile benzerlikler gösterdiğini dile getirmişlerdir. Artun (2003) yaptığı çalışmada, Osmanlı'nın Balkanları hem dil açısından hem de kültür açısından etkilediğini dile getirmiştir. Bunu atasözü, deyim ve özlü sözler başlıklarında görmek ile birlikte diğer kültürel öğelerde de görmekteyiz.

Balkan Saati programında ayrıca Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen 43 kişinin konuşmaları kodlanıp aktarıldığında Türkçeyi Balkanlarda bulunan Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla öğrenebildikleri gibi eğitim almak amacıyla Türkiye'ye gelen ve Türkiye'de Tömerlerde Türkçe öğrenerek lisans ve lisansüstü eğitim alan öğrencilerin de bulunduğu görülmüştür. Bu kişiler eğitimlerini tamamladıktan sonra kendi ülkelerine gelerek oralarda hizmetlerine devam etmişlerdir. Bu süreç bazen de Balkanlarda yaşanan savaşlar sebebiyle zorunlu olarak da gerçekleşmek durumunda kalmıştır. Türk biriyle evlenerek de Türkçe ile tanışan katılımcılar da bulunmaktadır. Ayrıca Balkanlarda kitle iletişim araçları sayesinde Türkçe öğrenimine ilgi artmıştır. Açık ve Yavuz (2019) yaptıkları çalışmada, Türk dizi ve filmlerinin Balkanlarda yaşayan kişileri Türkçe öğrenmeye teşvik ettiğini dile getirmiştir. Ayrıca YTB bursları aracılığıyla da bireylere Türkiye'de eğitim alma hakkı verildiği dile getirilmiştir. Balkan Saati programında da katılımcıların birçoğunun kazandıkları burslar aracılığıyla lisans eğitimlerini Türkiye'de aldıklarını belirten ifadelere rastlanılmıştır. Sonuç olarak, Balkan Saati programı aracılığıyla Türkiye ile Balkan ülkelerinin

ortak kültürel unsurlara (ögelere) sahip olduğu görülürken bölgede yabancı dil olarak Türkçe öğreniminin de olduğu tespit edilmiştir. Bu öğrenim sürecinin çeşitli şekillerde gerçekleştiği belirlenmiştir. İzlenen bu program aracılığıyla Balkanlarda Türkiye ile kültürel etkileşimin olduğu söylenebilir. Ayrıca bu program B2 ve C1 düzeylerindeki Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin izleyebileceği bir program olarak önerilebilir. Türkçeyi sonradan öğrenen kişileri görmeleri ve kendileri ile benzer süreçlerden geçmiş kişileri izlemenin dil öğrenim süreçlerine katkısının olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Araştırma, etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Çıkar Çatışması

Araştırmada, çıkar çatışmasına yol açacak herhangi bir husus bulunmamaktadır.

Kaynakça

- [1] Açık, F. ve Yavuz, İ.R. (2019). Balkanlarda öğrencilerin gözünden Türkçe öğretimi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (48), 299-326.
- [2] Artun, E. (2003). Osmanlı'nın ilk dönemlerinde Türk ve Balkan kültürlerinde etkileşim. *Folklor/Edebiyat*, 33(1), 99-105.
- [3] Brown, HD. (2007). *Dil öğrenmenin ve öğretmenin ilkeleri* (5. baskı). Pearson Education, New York.
- [4] <https://www.trt.net.tr/kurumsal/trtnin-hikayesi>. (04.03.2024)
- [5] Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford university press.
- [6] Küçük, S. ve Erbaş, G. (2022). Yabancılarla Türkçe öğretiminde Balkanlardaki Türk edebiyatı ile anadolu Türk edebiyatı'nın mukayesesi "Balkan ninnisi dizi örneği". *Uluslararası yabancı dil olarak Türkçe öğretimi dergisi*, 5(2), 153-175.

- [7] Ortaylı, İ. (2006). *Son imparatorluk Osmanlı*. Timaş Yayınevi.
- [8] Oruç, Z. (2011). *Balkanlarda Osmanlı mirası ve ulusçuluk çerçevesinde Balkan Türklerinin kimlik ve yönetim sorunları (Kosova ve Makedonya örneği)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- [9] Sancak, K. (2022). Balkanlardaki Türkçe öğretimi faaliyetlerinin kamu diplomasisi perspektifinden analizi. *Paradigma*, 11(2), 56-66.
- [10] Sander, O. (1989). *Siyasi tarih*, İstanbul: İmge Yayınevi.
- [11] Şahin, H. (2001). *Osmanlı devletinin kuruluş döneminde Abdalan-ı Rum (1300-1400)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- [12] Tikici, M., Karatepe, S. ve Erdem, O. (2009, 10-16 Mayıs). *Balkanlarda Türk kültürü: Osmanlı sonrası Kosova'da yaşayan Türklerin kültürel özellikleri ve Türkiye ile ilişkileri üzerine bir değerlendirme*. 1. Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi'nde sunuldu, Kosova.
- [13] Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- [14] YTB (2013). *2013 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- [15] Zainal, Z. (2007). Case study as a research method. *Jurnal Kemanusiaan*, (9), 1-6.

Extended Abstract

The Balkan geography, which has an important denominator with Turkey due to its common historical ties from the past, continues to exist today in terms of its political, cultural, economic and linguistic structure. The Balkans, which hosts many states and nations, is considered important due to its rich cultural heritage and linguistic structure. Balkan geography is a geography where there is cultural unity and historical ties with Turkish civilization. Various ethnic groups live together in this geography, which has hosted many civilizations from past to present. Different civilizations have passed through the Balkan geography since ancient times. Balkan coğrafyasından geçerken farklı toplumlar izlerini de bırakmışlardır. The traces left from these different societies have created the structure of the Balkans today. Thanks to these traces, common cultural denominators began to emerge. Cultural ties also affect the language learning process. The traditions and customs, food and sayings of the country where the language is spoken reflect the language of that society. For this reason, it is thought that it would be more effective to look at language teaching as a whole and teach it to students in this way. We cannot consider language independently of culture. The Balkans, on the other hand, are seen as important because they are a structure that contains common cultural elements. Activities for teaching Turkish as a foreign language are carried out in various ways today. Mass media is one of the prominent ways at this point. Thanks to television, one of the mass media that appeals to both eyes and ears, individuals have the opportunity to observe the cultural elements of a society. Within the framework of the objectives of the course, the teacher can offer her students many options such as TV series / film / advertisement / animation in both culture teaching and language teaching. The aim of the study was to examine the cultural structure in the Balkans through the Balkan Time program and to determine how Turkish learners there carry out their Turkish learning processes. In accordance with this purpose; North Macedonia, Kosovo, Albania, Montenegro Cultural elements were examined by taking into account the cities of Serbia, Bosnia and Herzegovina, Romania and Hungary.

In this study, the case study model, one of the qualitative research methods, is included. This model was preferred because it is aimed to explain an existing situation as it exists. All 26 episodes of the Balkan Time program,

which started broadcasting on TRT Türk channel on May 17, 2022, were used as the data source of the research. Because it is aimed to examine the cities visited in the Balkan geography in detail and to see the processes of individuals learning Turkish as a foreign language in different cities. The selection of this program within the scope of the study was influenced by the fact that it included teaching Turkish in the Balkans and that cultural elements met with the audience through the program. For this reason, the criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used. The Turkish learning process of 43 participants in the departments was conveyed and their cultural elements were coded. The data were analyzed with both content analysis and descriptive analysis in line with the sub-objectives of the study. In order to ensure the validity and reliability of the study, interviews were held between the two researchers after each episode watched, and evaluations were made about the determined cultural elements and the participants who learned Turkish as a foreign language in the program.

Considering the findings of the study, cultural elements according to places, food, clothes, songs and folk songs, poets and writers, idioms, proverbs and aphorisms, customs and traditions are examined in North Macedonia, Kosovo, Albania, Montenegro, Serbia, Bosnia and Herzegovina, Romania and Hungary. classification has been made. In line with this classification, it has been determined that there are historical places from the Ottoman Empire, there is a common culinary culture, the skullcap is still used today, and the songs and folk songs, poets and writers frequently heard on Turkish radio and television have found a place in the Balkan geography. In addition, it is thought that it is important in terms of cultural elements that the tradition of offering treats to guests, which is considered an important feature of the Turkish society, still continues in different cities of different countries in the Balkans. In addition, although language learning processes vary, it has been determined that the common denominator in the Balkans is TV series, movies and mass media. There were also cases where coming to Turkey for education purposes or migrating to Turkey as a result of the Bosnia-Herzegovina war made the language learning process mandatory. It has been observed that people start learning the language due to interest and curiosity in Turkish, either due to marriage or one of their relatives

being Turkish. In addition to all these, it can also be said that institutions operating abroad such as Yunus Emre Institute and Turkish Maarif Foundation contribute to the teaching of Turkish as a foreign language. It was observed that there were also participants who were involved in the language learning process online in order to spend their free time, especially during the epidemic period. It was also determined that the participants started to learn Turkish and improved their Turkish through these institutions. It has been stated that individuals are given the right to receive education in Turkey through YTB scholarships. In the Balkan Time program, statements were found stating that many of the participants received their undergraduate education in Turkey through the scholarships they earned.

As a result, through the Balkan Time program, it has been determined that Turkey and the Balkan countries have common cultural elements, and that Turkish is also taught as a foreign language in the region. It has been determined that this learning process occurs in various ways. Through this program, it is seen that cultural interaction with Türkiye is strong in the Balkans. Additionally, this program can be recommended as a program that students at B2 and C1 levels who are learning Turkish as a foreign language can follow. It is thought that seeing people who learn Turkish later and watching people who have gone through similar processes with them may contribute to their language learning process.